

Historie,
dansk og
natur/
teknologi

HISTORIE OG IDENTITETER

Lærervejledning

Indhold

1. Om e-bogen	3
2. Sådan bruges e-bogen	4
2.1 E-bogslæser	4
2.2 Ekstra støtte	4
2.3 Læsemetoder	4
3. Dansk, historie og natur/teknologi	6
3.1 Samspejlet mellem dansk, historie og natur/teknologi	6
3.2 Forløbets længde	7
3.3 Til historielæreren	7
3.3.1 Læringsmål historie	7
3.3.2 Forslag til elevmål, historie	8
3.3.3 Sønderjylland eller Nordslesvig	8
3.4 Til dansklæreren	9
3.4.1 Læringsmål dansk	9
3.4.2 Forslag til elevmål, dansk	10
3.4.3 Billedanalyse i kapitel 4	11
3.5 Til natur/teknologi-læreren	11
3.6 Sådan arbejder man med både dansk, historie og natur/teknologi	12
3.7 Supplerende opgaver	12

Lærervejledning til e-bogen Historie og Identiteter

Udarbejdet af Else Lauridsen, Rikke Brink og Sybilla Nitsch.

Udgivet af Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig og Dansk Skoleforening for Sydslesvig

ISBN: 978-87-92994-25-7 (EPUB) 978-87-92994-23-3 (iBooks)

1. Om e-bogen

Den dansk-tyske grænseregion har igennem historien dannet rammen om flere store historiske begivenheder. Bedst kendt er nok krigen i 1864 og genforeningen i 1920, som begge forandrede danmarkskortet. Områdets historie er altså ikke kun Sønderjyllands og Sydslesvigs historie, men hele Danmarks historie. Samtidigt fremstår området i dag som et eksempel på, hvordan mennesker kan lære at leve fredeligt sammen trods en konfliktfyldt og til tider blodig fortid.

De to e-bøger, *Historie og grænseland. Historiske tekster* og *Historie og identiteter*, fortæller grænselandets historie fra 1864 og frem til i dag. Hver af de to e-bøger har samtidig et tydeligt danskfagligt fokus. Igennem arbejdet med *Historie og grænseland. Historiske tekster* lærer eleverne at læse og skrive historiske tekster. I *Historie og identiteter* arbejder eleverne med temaet identitet, idet de ved at spejle sig i det danske mindretals historie blive klogere på, hvem de selv er, og hvad der er vigtigt for dem.

Denne e-bog, *Historie og identiteter*, henvender sig til fagene historie, dansk og natur/teknologi i 5.-6. klasse.

E-bogen fortæller Sydslesvigs historie fra 1920 og frem til i dag. Ved at spejle sig i det danske mindretals historie skal eleverne blive klogere på, hvem de selv er, og hvad der har været med til at forme dem. E-bogen behandler emnerne identitet, mindretal, genforeningen, nazismen, København-Bonn-erklæringerne, barn i Sydslesvig i dag og Vadehavet. E-bogen er interaktiv og indeholder bl.a. tekster, billeder, videoer og interaktive opgaver. E-bogen præsenterer eleverne for en lang række kilder, herunder fotos, plakater, dagbøger, erindringer, skolestile og videoer. Hvor ikke andet er angivet, er der anvendt materiale fra arkivet ved Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig.

E-bogen er udviklet i et samarbejde mellem Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig, Dansk Skoleforening for Sydslesvig og Munkevængets Skole i Kolding. Bogen er udviklet med støtte fra Folketingets Sydslesvigudvalg.

2. Sådan bruges e-bogen

2.1 E-bogslæser

E-bogen er udgivet som i EPUB og iBooks-formatet.

iBooks-versionen af e-bogen giver den bedste læseoplevelse, og kan kun læses på Apples devices, fx iPad og Mac. E-bogen i iBooks-format kan downloades fra iBooks Store, som man finder via iBooks-app'en.

EPUB-versionen findes med og uden "knapper". Vha. "knapperne" kan eleverne bl.a. trykke på svære ord og få vist ordforklaringer undervejs i teksten. Denne EPUB-versionen af e-bogen skal læses i en e-bogslæser, der understøtter EPUB 3. Vi anbefaler, at man anvender Adobe Digital Edition, som kan hentes gratis i fx Google Play.

EPUB-versionen findes også uden "knapperne". Den kan bl.a. læses i Adobe Digital Edition og Radium (gratis udvidelse til Google Chrome-browseren).

2.2 Ekstra støtte

E-bogen indeholder flere funktioner, som kan hjælpe elever, som har behov for ekstra støtte:

- E-bogen indeholder en række ordforklaringer, som hjælper eleverne til at forstå teksten.
- E-bogen indeholder en række videoer, som understøtter bogens tekster.
- I e-bogen *Historie og grænseland. Historiske tekster*, kapitel 2, Historiske tekster, findes en introduktion til at læse og forstå historiske tekster.

2.3 Læsemetoder

I læsningen af e-bogen kan man differentiere med følgende læsemetoder efter klassens behov:

- Individuel læsning.
- Læsning med læsemakker, hvor eleverne skiftes til at læse op for hinanden.
- Læsning med læsemakker, hvor den ene læser højt og den anden genfortæller afsnittet.
- Læsning med læsemakker, hvor den ene læser højt, og den anden forudsiger, hvad der sker i næste afsnit.
- Læsning med fokus på svære ord, hvor den ene læser højt, og den anden forklarer de svære ord i teksten, evt. ved hjælp af ordbogsopslag.

- Rollelæsning i grupper á fire elever. Én læser op, én genfortæller teksten, én laver en overskrift til afsnittet, og én forklarer, hvordan teksten hænger sammen med det tidligere afsnit, eller forudsiger, hvad der sker i næste afsnit.

3. Dansk, historie og natur/teknologi

Bogen henvender sig primært til fagene dansk og historie. Derudover henvender bogens 8. kapitel sig til faget natur/teknologi.

Historiefagligt fokuserer e-bogen på Sydslesvigs og det danske mindretals historie fra 1920 og frem til i dag. Danskfagligt arbejder bogen med temaet identitet. Natur/teknologifagligt beskæftiger bogen sig med Vadehavet.

3.1 Samspillet mellem dansk, historie og natur/teknologi

Vores liv består af en lang række begivenheder og mennesker, som er med til at forme os som dem, vi er. Vores historie er altså med til at skabe vores identitet. Det danske mindretal har en lang og spændende historie, som har været med til at forme identiteten — både for mindretallet som en gruppe og for det enkelte medlem af mindretallet. Ved at spejle sig i det danske mindretals historie og landskabet omkring Vadehavet kan eleverne blive klogere på, hvem de selv er, og hvad der er vigtigt for dem.

Bogen indeholder 11 kapitler:

Kapitel	Fokus		
	Historie	Dansk	Natur/teknologi
1: Intro	-	-	-
2: Identitet	-	Hvad er identitet? Hvad er med til at forme os, som dem vi er?	-
3: Mindretal	Hvad er et mindretal, og hvordan er de opstået?	-	-
4: Genforeningen	Genforeningen i 1920.	Symboler i valgplakater. Eleverne finder symboler, der fortæller om, hvem de er.	-
5: I hagekorsets skygge	Nazismen. Dansk mindretal under nazismen. Barndom under nazismen.	Hvordan er det, når andre bestemmer over én? Hvilke mennesker bestemmer i vores liv? Hvad bestemmer de?	-
6: Speckdänen	Mindretallets vilkår efter 2. verdenskrig. København-Bonn-erklæringerne.	Hvad betyder sprog og nationalitet for vores identitet?	-
7: Barn i Sydslesvig	Livet i dag som barn i det danske mindretal.	Hvilke fællesskaber er vi en del af? Undersøgelse af sydslesvigske portrætter. Hvordan vil vi præsentere os selv i selfies?	-

8: Vadehavet	-	Hvad betyder det sted, hvor vi bor, for vores identitet?	Vadehavet, tidevand, diger, friserne.
9: Lav din egen e-bog	-	Hver elev samler sine materialer i en e-bog, som fortæller om, hvem han/hun er.	-
10: Ordbanken	Fagord.	Fagord, svære ord.	-
11: Kilder	Oversigt over kilder anvendt i e-bogen.	-	-

FIGUR 1: E-BOGENS INDHOLD

3.2 Forløbets længde

Hvis man ønsker at arbejde med hele e-bogen, bør man afsætte omkring 25 lektioner til forløbet. Man kan dog også vælge at fordybe sig i dele af teksterne og kilderne eller blot et enkelt kapitel.

3.3 Til historielæreren

E-bogen gennemgår Sydslesvigs og det danske mindretals historie fra 1920 og frem til i dag.

3.3.1 Læringsmål historie

E-bogen understøtter arbejdet med nedenstående læringsmål for faget historie:

Kronologi og sammenhæng

- Eleven kan sammenligne væsentlige træk ved historiske periode

Principper for overblik

- Eleven kan inddele historien efter principper for overblik
- Eleven har viden om principper for inddeling af historien
- Eleven kan begrunde principper for inddeling af historien
- Eleven har viden om principper for inddeling af historien

Det lokale, regionale og globale

- Eleven kan redegøre for samspil mellem aspekter fra dansk og omverdens historie
- Eleven har viden om samspil mellem aspekter fra dansk og omverdens historie

Kildearbejde

- Eleven kan med afsæt i enkle problemstillinger anvende kildekritiske begreber til at gøre rede for fortolkninger af fortiden

Kildeanalyse

- Eleven kan bruge kildekritiske begreber i arbejdet med historiske spor, medier og andre udtryksformer
- Eleven har viden om kildekritiske begreber
- Eleven kan vurdere brugbarheden af historiske spor, medier og andre udtryksformer til at belyse historiske problemstillinger
- Eleven har viden om kildekritiske metoder

Historiebrug

- Eleven kan perspektivere egne og andres historiske fortællinger i tid og rum

Konstruktion og historiske fortællinger

- Eleven kan konstruere historiske fortællinger
- Eleven har viden om struktur i historiske fortællinger
- Eleven kan forklare historiske fortællingers sammenhæng med fortidsfortolkninger og nutidsforståelser
- Eleven har viden om enkle sammenhænge mellem fortidsfortolkninger og nutidsforståelser

---

3.3.2 Forslag til elevmål, historie

- Jeg ved, hvad et mindretal er
- Jeg har viden om Slesvigs og det danske mindretals historie, og jeg kan bruge denne viden til at skabe egne produkter
- Jeg har viden om livet som mindretalsdanser i perioden 1920-2018, og jeg kan perspektivere denne viden til mit eget liv
- Jeg kan få ny viden om historien igennem forskellige kilder, og jeg kan forholde mig til troværdigheden af disse kilder

---

3.3.3 Sønderjylland eller Nordslesvig

Før genforeningen i 1920 dækkede betegnelsen Sønderjylland over hele hertugdømmet Slesvig, dog ikke Ærø og Femern. For at undgå forvirring omkring betydningen af ordet Sønderjylland før og efter 1920, taler e-bogen konsekvent om Slesvig, som kan deles op i Nordslesvig (svarende til hvad vi i dag kalder Sønderjylland) og Sydslesvig. Vi er dog opmærksomme på, at navnene Sønderjylland og Nordslesvig har haft forskellige nationale betydninger.

I dag benyttes navnet Sønderjylland normalt i Danmark, og befolkningen omtales som sønderjyder. Blandt medlemmerne af det tyske mindretal i Danmark er det mere almindeligt at tale om Nordslesvig og nordslesvigere.

I perioden 1864-1920, hvor området var en del af Tyskland, begyndte mange dansksindede at bruge udtrykket Sønderjylland. Det var for at signalere forbindelsen til Jylland og Danmark. Især efter genforeningen blev området konsekvent kaldt Sønderjylland, fordi danskerne på den måde kunne markere, at det nu var en del af Danmark.

Frem til afslutningen af Anden Verdenskrig talte man fra tysk side om Nordslesvig. Den underliggende betydning var, at det var et tysk område, der igen skulle gøres til en del af Tyskland. Efter krigen er den nationale betydning tonet ud. Det har ikke længere national-politisk betydning, om man siger Nordslesvig eller Sønderjylland.

3.4 Til dansklæreren

Hele vejen igennem e-bogen skal eleverne arbejde med temaet identitet. Undervejs skal eleverne lave mindmaps, tekster, lydoptagelser, tage selfies mv. — alt sammen elementer, der er med til at åbne elevernes øjne for, hvem de selv er, og hvad der er med til at forme dem som dem, de er. Til sidst skal eleverne samle det indsamlede materiale i deres egen e-bog.

Vi foreslår, at eleverne opretter en digital mappe (fx i Google Drev), hvor de løbende gemmer deres materialer.

3.4.1 Læringsmål dansk

E-bogen understøtter arbejdet med følgende læringsmål for faget dansk:

Læsning

Forberedelse

- Eleven kan sammenholde teksters formål og indhold med læseformål
- Eleven har viden om teksters formål og om læseformål

Afkodning

- Eleven kan læse ukendte ord i fagtekster
- Eleven har viden om stavemåde og betydning af ord i fagtekster

Sprogforståelse

- Eleven kan udlede dele af ords betydning fra konteksten
- Eleven har viden om ordforståelsesstrategier

Tekstforståelse

- Eleven kan anvende grafiske modeller til at få overblik over teksters struktur og indhold
- Eleven har viden om grafiske modeller

Fremstilling

Fremstilling

- Eleven kan udarbejde dramatiske, dokumentariske og interaktive produkter
- Eleven har viden om virkemidler i drama og dokumentar på film, i tv og på nettet

Fortolkning

Undersøgelse

- Eleven kan undersøge teksters rum og tid
- Eleven har viden om scenarier og tidsforståelser

Vurdering

- Eleven kan vurdere en tekst i lyset af dens samtid
- Eleven har viden om måder at vurdere tekster på i forhold til deres samtid

Perspektivering

- Eleven kan sætte det læste i forhold til tekstens samtid
- Eleven har viden om udvalgte historiske og litterære perioder

Kommunikation

Krop og drama

- Eleven kan skabe fælles fortællinger sammen med andre
- Eleven har viden om improvisation, manuskript, koreografi og scenografi

---

3.4.2 Forslag til elevmål, dansk

Gennemgående for hele bogen:

- Jeg kan bruge forskellige strategier til at forstå ukendte ord i teksterne
- Jeg kan læse forklaringer på svære ord og forstå disse
- Jeg kan bruge digitale værktøjer til at samle min viden
- Jeg kan reflektere over eget liv og sætte det i perspektiv til andres

Kapitlet Identitet:

- Jeg kan forklare, hvad identitet er

Kapitlet Genforeningen:

- Jeg har viden om symboler og deres betydning
- Jeg har viden om den tid, plakaterne er lavet i, og jeg kan bruge denne viden til at forstå dem

Kapitlet Barn i Sydslesvig:

- Jeg har viden om den tid, billederne er taget eller malet i, og jeg kan bruge denne viden til at fortælle om billederne

Kapitlet Vadehavet, afsnittet Fanget af tidevandet:

- Jeg har viden om tidevand og kan bruge denne viden til at forstå teksten
- Jeg kan lave en fortælling om til en anden genre

Kapitlet: Lav din egen e-bog:

- Jeg kan sætte mine produkter sammen i en samlet bog og bruge mine idéer til at gøre den særligt spændende

---

3.4.3 Billedanalyse i kapitel 4

I E-bogens kapitel 4, Genforeningen, arbejder eleverne med valgplakater. Vi fokuserer på brugen af symboler i plakaterne, men hvis man ønsker en mere grundig billedanalyse, kan man enten arbejde med modellen for billedanalyse, som er anvendt i afsnittet København-Bonn-erklæringerne i kapitel 6 eller finde inspiration via disse links:

<http://materialeplatform.emu.dk/materialer/bogkort/19584600>

http://kunstportalen.louisiana.dk/forloeb/billeder_og_betydning.aspx

3.5 Til natur/teknologi-læreren

E-bogen understøtter arbejdet med følgende læringsmål for faget natur/teknologi:

Afsnittet Vadehavet:

Modellering - Jorden og solsystemet (slutmål 4. kl.)

- Eleven kan med modeller fortælle om hovedtræk af Jordens, Månens og Solens indbyrdes bevægelser herunder med animationer
- Eleven har viden om Jordens, Månens og Solens indbyrdes bevægelser

Modellering - Vand, luft og vejr (slutmål 4. kl.)

- Eleven kan sammenholde egne vejrobservationer med en enkel vejrudsigt, herunder digitale vejrkort
- Eleven har viden om en vejrudsigts formål og struktur

Kommunikation - Ordkendskab (slutmål 4. kl.)

- Eleven kan mundtligt og skriftligt udtrykke sig med brug af naturfaglige og teknologiske fagord og begreber
- Eleven har viden om naturfaglige og teknologiske fagord og begreber

Afsnittene Halligerne og Stormflod:

Modellering – Jordklodens forandringer (slutmål 6. klasse)

- Eleven kan fortælle om aktuelle naturkatastrofer og andre begivenheder ved brug af kort
- Eleven har viden om atlas og digitale kort

3.6 Sådan arbejder man med både dansk, historie og natur/teknologi

Figur 1 viser, hvordan de enkelte kapitler arbejder med dansk, historie og natur/teknologi.

For at sikre sammenhængen mellem fagene bør lærerne koordinere forløbet og fordele teksterne imellem sig - både inden forløbets start og undervejs i forløbet.

E-bogen har stor fokus på arbejdet med nye og svære ord. Dette arbejde understøtter både dansk-, historie- og natur/teknologifaget og er med til at knytte fagene sammen. Som en del af dette arbejde kan man lave en fysisk ordbank, som hænger i klassen. Her kan hvert fag løbende tilføje ord.

Det anbefales også, at man arbejder med forskellige forforståelsesopgaver inden læsningen af teksterne. Der findes flere forslag hertil i lærervejledningens afsnit 3.7 Supplerende opgaver.

E-bogen er ikke en arbejds-selv-bog. Den kræver, at læreren introducerer eleverne for tekster og opgaver og følger op herpå.

3.7 Supplerende opgaver

E-bogen indeholder en række opgaver. Hvis man ønsker flere opgaver til e-bogen, følger her en række forslag:

Forforståelsesopgaver, opbygning af viden (Generelt om historiske tekster)

- Quiz og byt med ord (cooperative learning-struktur)

- Ordene fra ordbanken skrives på små kort, kortene deles ud blandt eleverne, eleverne forklarer ordene for hinanden og bytter herefter kort.
- Eleverne laver forklaringer af ord og begreber, fx på video.

Forforståelsesopgaver med fokus på en særlig historisk tekst

- Løbedikat med ord fra teksten
  - Lad ordene fra ordbanken hænge rundt på skolen. Eleverne skal læse et ord ad gangen og derefter løbe tilbage til klasselokalet for at skrive det ned.
- Ekspertgrupper
  - Eleverne opdeles i grupper, som bliver eksperter på hver deres område. Grupperne undersøger ord eller emner forud for læsning og fortæller om dette til klassen.
- Forudsig handling på baggrund af nøgleord, titel og indledende sætning, som er fundet på forhånd.
- Lav inspirationsvæg, hvor eleverne skriver på gule sedler, hvad de allerede ved om emnet.
- Layout-opgaver
  - Kan man ud fra layoutet bestemme teksttypen/genren?

Efter læsning

- Hultekster
  - Benyt tekster fra e-bogen, men tag ord fra ordbanken ud af teksten. Få eleverne til at gennemskue, hvilke ord der mangler.
- Interviews
  - Lad eleverne interviewe hinanden om emner fra e-bogen.
- Dobbeltcirkler med svære ord (cooperative learning-struktur)
  - Eleverne står i to cirkler inden i hinanden. Eleverne i den inderste cirkel står med front mod eleverne i den yderste cirkel, således at eleverne står overfor hinanden to og to. Læreren siger nu et ord fra ordbanken, som eleverne i den inderste cirkel skal forklare for eleven, som står overfor. Derefter rykker den yderste cirkel et skridt til højre, så alle elever nu står overfor en ny kammerat. Læreren siger endnu et ord, som eleverne skal forklare. Hvis eleven ikke kan svare, kan han/hun spørge sidemanden.